

SPIS TREŚCI

BOLSZEWICKI PRZEWRÓT

Potworna katastrofa. Rewolucja bolszewicka i wojna domowa w Rosji

Z prof. Jörgiem Baberowskim, znawcą Rosji i Związku Sowieckiego,

rozmawia Filip Gańczak 5

Bolszewicy mieli dobre wyczucie tego, jak ludziom, którzy pochodzą z marginesu, rozdać posady i zapewnić sobie ich lojalność. To właśnie jest tajemnica bolszewickiego sukcesu.

Marek Klecel – Karol Wędziogolski. Świadek dwóch rewolucji 20

Ziemianin z Litwy, jak wielu Polaków w czasach zaborów, wykształcenie zdobył w Rosji. Wziął udział w I wojnie światowej po stronie rosyjskiej i rozpoczął szybką karierę wojskową w armii carskiej. Uczestniczył w rewolucji lutowej 1917 r., a następnie został komisarzem wojennym związanym z Rządem Tymczasowym Aleksandra Kiereńskiego. Po przewrocie bolszewickim wsparł białogwardzistów.

Borys Sokołow – Jak rewolucja pożarła swoje polskie dzieci. 30

Wśród bolszewików, którzy jesienią 1917 r. przejęli władzę w Piotrogradzie, było wielu Polaków. W ZSRS przyjęto się w ogóle o tym nie wspominać. Kiedy mówiono o komisarzach lub szeregowych członkach Piotrogradzkiego Komitetu Wojskowo-Rewolucyjnego, który kierował przewrotem, padały z zasady nazwiska niepolskie. Rewolucja pochłonięła także swoje polskie dzieci – w czasach Wielkiego Terroru.

Władimir Żołotariow – Stanisław Redens – Polak,
czekista, szwagier Stalina. 44

Po Feliksie Dzierżyńskim i Władzisławie Mienżynskim, szefach Zjednoczonego Państwowego Zarządu Politycznego (OGPU) ZSRS, Redens był trzecim Polakiem, który wspiął się na najwyższe szczeble kariery w strukturach sowieckiej służby bezpieczeństwa państwowego.

Anna Zechenter – Zagłada syberyjskiego Białegostoku 54

Wieś na południu Syberii nosząca swoją nazwę Białystok (ros. Biełostok) oraz sąsiednie miejscowości założyli przybywający tu od końca XIX w. polscy osadnicy. Dorabiali się na ziemi wydartej tajdze, po 1917 r. opierali kolektywizacji i ateizacji, aż w latach 1937–1938, w „operacji polskiej” NKWD, prawie wszyscy mężczyźni zostali zgładzeni.

Andrzej Grajewski – Fatima a Rosja.
Między mistyką a historią 68

13 maja 1917 r., a potem 13 każdego następnego miesiąca aż do października, z wyjątkiem sierpnia (19 VIII), troje młodych pastuszków w portugalskiej miejscowości Cova da Iria koło Fatimy przeżywało objawienia Matki Bożej. „Jasna pani” przekazała trzy „tajemnice”, z których trzecia została ujawniona dopiero w 2000 r.

MIEJSCE NA MAPIE

Adam Hlebowicz – Wyspy Sołowieckie – wzorzec systemu Gułag 80

Archipelag Wysp Sołowieckich znajduje się na północy Rosji, na Morzu Białym, ok. 150 km od koła podbiegunowego. To sześć większych wysp, na największej z nich znajduje się monaster Sołowiecki, klasztor założony w 1429 r. przez mnichów Zosimę, Germana i Sawacjusza. Przez stulecia był największą twierdzą w północnej części Imperium Rosyjskiego. Po przewrocie bolszewickim klasztor służył w latach 1923–1939 za obóz koncentracyjny NKWD dla więźniów politycznych.

POLSKIE RODZINY

Marcin Zwolski – Testament z za grobu. 90

Kolejnym rodzinom ofiar zbrodni komunistycznych wręczono noty identyfikacyjne. Wśród odnalezionych i tym razem nie było płk. Aleksandra Rybnika „Dzikiego”, „Jerzego”, legendarnego dowódcy AK/WiN na Białostocczyźnie.

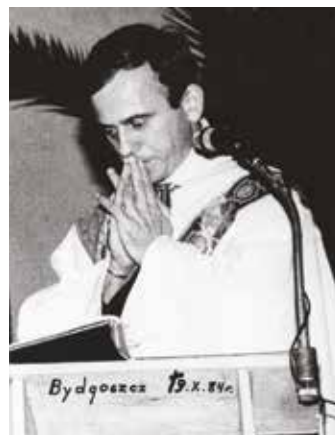
KSIĄDZ JERZY

Milena Kindziuk – Męczeńska noc 98

Zdawało się im, że go unicestwili...

O procesie toruńskim z ks. Antonim Ponińskim
rozmawia Katarzyna Maniewska 107

Jakub Gołębiowski – Bezpieka szuka siebie 120

LUDZIE WOLNOŚCI

Justyna Błażejowska – Antoni Macierewicz
a Trzecia Niepodległość 131

Harcerstwo, Komitet Obrony Robotników, Solidarność, wreszcie aktywność polityczna w III RP... Zaangażowanie i skuteczność Antoniego Macierewicza w procesie odzyskiwania przez Polskę niepodległości są niepodważalne.

TU BYŁEM

Zofia Czaplicka – Wspomnienie
z Powstania 147

FILM

Dariusz Walusiak – „Na śmierć pójść chętnie”.
Ksiądz Władysław Gurgacz 155

Kolegium:

dr hab. Adam Dziuba, dr Wojciech Frazik,
dr hab. Waldemar Grabowski,
dr Kazimierz Krajewski,
dr Mariusz Krzysztofiński,
dr Sebastian Ligarski, dr Agnieszka Łuczak,
dr Marcin Majewski, dr hab. Filip Musiał,
dr Wojciech Muszyński, Jan M. Ruman,
dr hab. Krzysztof Sychowicz, Anna Zechenter

Redaguje zespół:

Wojciech Butkiewicz – sekretarz redakcji
(tel. 22 5818813,
wojciech.butkiewicz@ipn.gov.pl),
dr Filip Gańczak (filip.ganczak@ipn.gov.pl),
Jakub Gołębiowski
(jakub.golebiowski@ipn.gov.pl),
Romuald Niedzielko –
zastępca redaktora naczelnego
(romuald.niedzielko@ipn.gov.pl),
Jan M. Ruman – redaktor naczelný
(jan.ruman@ipn.gov.pl),
Andrzej Sujka (andrzej.sujka@ipn.gov.pl),
Piotr Życieński – fotoreporter

Sekretariat: Maria Wiśniewska
(tel. 22 5818819, maria.wisniewska@ipn.gov.pl)

Projekt graficzny: Sylwia Szafrńska
Projekt okładki i łamanie:
Katarzyna Dziedzic-Boboli

Korekta: Beata Stadryniak-Saracyn

Adres redakcji:
ul. Wołoska 5, 02-675 Warszawa

Adres do korespondencji:
ul. Wołoska 7, 02-675 Warszawa

Druk:
LEGRA Sp. z o.o. ul. Albatrosów 10c,
30-716 Kraków

W winiecie: oryginalny orzełek
z czapki powstańczej, fot. Jarosław Wróblewski